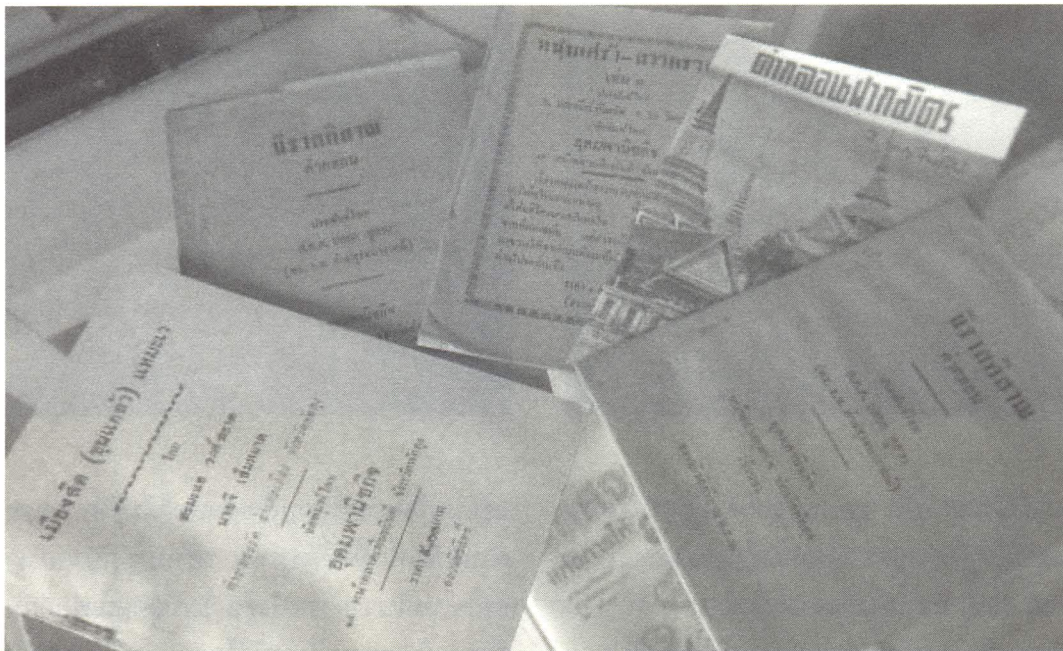

ธีรเชษฐ์ เพชรโชติ

สาขาวิชาภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

คุยกับ “นักขายฟู้แฟลกประหลาด” แห่งร้าน “อุดมพานิชกิจ” พักลุง ย่อนดูแหล่งมั่วสุมทางปัญญาของ “กวีไต” ยุค 2490-2520

นักเลงหนังสือเก่า นักเขียน กวี นักวิชาการด้านมนุษยศาสตร์ภาคใต้รำลึกกันมานักต่อนัก ถึงร้านหนังสือร้านหนึ่งที่เอาหนังสืออายุร่วมกึ่งศตวรรษมาขาย แล้วตั้งราคาตามปก ซึ่งถูกแสนถูก เรียกว่าเหมือนได้เปล่า เพราะราคาแค่ 50 สตางค์ หรือแพงที่สุดก็ 5 บาท หนังสืออายุเยาว์ๆ ขึ้นมาอีก 4-500 หน้า ราคาไม่ถึง 100 บาท เสียงเล่าลือชวนให้หลายคนไปซื้อหาไม่เว้นแม้แต่นักขายหนังสือเก่าในสวนจตุจักรก็เคยลงมาขนหนังสือไปขายเป็นหลายลัง

ร้านนี้มีชื่อว่า “อุดมพานิชกิจ (สาขา)” ตั้งอยู่ใจกลางเมืองพัทลุง ผู้เขียนสนใจเรื่องนี้หลังจากได้รับคำแนะนำจากผู้ใหญ่บางท่าน ในฐานะคนจังหวัดพัทลุง ผู้เขียนจึงอาสาไปเสาะค้นเบื้องหลังเบื้องลึกของร้านขายหนังสือที่ “แปลกประหลาด” ร้านนี้

จากเครือหนังสือเมืองกรุงสู่ศูนย์กลาง นักเขียนท้องถิ่น

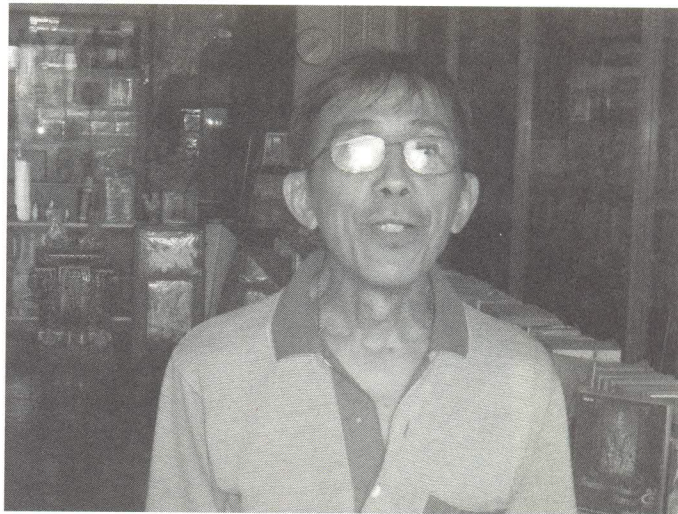
ป้ายร้านเก่า ๆ ก่อหนุนขึ้นด้วยแบบอักษรที่

ร้านผู้หนึ่งขริบอย่างเขา

คุณนิพนธ์เล่าว่า ตั้งแต่จำความได้ร้านหนังสือนี้ก็มีอยู่แล้ว คุณพ่อเคยเล่าให้ฟังว่าในช่วงหลังสงครามโลก ท่านนั่งรถไฟจากพัทลุงไปกรุงเทพฯ ตั้งใจไปหาธุรกิจที่พอจะนำกลับมาทำในเมืองพัทลุงได้ ก็เจอร้านขายหนังสือลดราคา ท่านเลยเหมาหนังสือมาเกือบหมดร้าน

“สมัยนั้นพัทลุงยังไม่มีร้านขายหนังสือเลย คุณพ่อนำมาขายไม่นานหนังสือที่ซื้อมาก็หมดต้องขึ้น ๆ ลง ๆ กรุงเทพฯสี่ห้ารอบต่อเดือนเป็น

ดู “เป็นไทย” ที่ชื่อ “อุดมพานิชกิจ” ทำหน้าที่หลักหมายให้ผู้คนหยุดหาซื้อหนังสือใหม่และเก่ามาร่วม 56 ปี บัดนี้มันซิดจาง พันรอบ ๆ สีน้าเงินที่เคยเข้ม ดูเหมือนจะคลายความข้นลงไปมากซึ่งมันดูจะแตกต่างไปจากความทรงจำของ “นิพนธ์ ธรรมรักษ์” เจ้าของร้านคนปัจจุบัน

ก่อนที่เรื่องราวทั้งหมดของร้าน “อุดมพานิชกิจ (สาขา)” จะจางหายไปตามกาลเวลา กาลนี้จึงเหมาะสมที่สืบสอบถาม ค้นหาดีดีผ่านเจ้าของ

อยู่แบบนี้หลายปี นานเข้าคุณพ่อก็เริ่มรู้จักเจ้าของสำนักพิมพ์ รู้จักวังบูรพา พร้อม ๆ กับมองหาธุรกิจใหม่ในวงการหนังสือ ในที่สุดคุณพ่อก็ผันตัวจากผู้ขายมาผลิตหนังสือครบวงจรควบคู่กันไป” คุณนิพนธ์เล่าด้วยน้ำเสียงเรียบเรื่อย เข้ากับบุคลิกตัวเอง ก่อนจะเผยอีกว่า ธุรกิจหนังสือของคุณพ่อเติบโตอย่างรวดเร็ว พ่อจึงหันมาขายอุปกรณ์กีฬาด้วย เพราะในช่วงเวลานั้น ทางกรมส่งเสริมการค้าดูแลร่างกายให้แข็งแรง

ปี พ.ศ. 2490 เป็นต้นมา ธุรกิจผลิตหนังสือของร้านอุดมพานิชกิจสร้างรายได้ให้ครอบครัว “ธรรมรักษ์” มหาศาล เพียงขายหนังสือมือสองหนังสือเรียนและอุปกรณ์กีฬา เดือนหนึ่งร้านก็ได้เงินเหยียบแสน

เมื่อเห็นโอกาสทางตลาดหนังสือ พ่อคุณนิพนธ์จึงหันมาให้ความสนใจที่จะผลิตหนังสือที่เขียนโดยคนในท้องถิ่น โดยใช้เครือข่ายครูอาจารย์และนักปราชญ์ในท้องถิ่นเช่น สนธิกาญจน์ กาญจนาสน์ เป็นผู้หาต้นฉบับมาตีพิมพ์

“พ่อขายหนังสือที่ลงทุนผลิตเองยังไม่ต้องพูดถึงว่าคุณพ่อรวยขนาดไหน ลูกทั้งหกคนได้เรียนหนังสือหมด จากคนไม่มีทรัพย์สินเงินทอง คุณพ่อสร้างตัวจนเรามีกินมีใช้ อยากซื้ออยากได้อะไรนับว่าไม่มีขาดสน เป็นบุญคุณของหนังสือล้วน ๆ เลย” คุณนิพนธ์กล่าวด้วยน้ำเสียงภาคภูมิใจ

กว่าจะเป็นหนังสือหนึ่งเล่ม ร้านอุดมฯ เริ่มจากรับซื้อต้นฉบับจากนักเขียนในท้องถิ่น แล้วนำมาพิมพ์เอง ขายเอง นับว่าครบวงจรเลยทีเดียว นักเขียนที่เป็นนักเขียนประจำของร้านเท่าที่คุณนิพนธ์จำได้มี “สะมะแอ วงศ์สะอาด, นายจิ เล็มหมาด, ส.ต.ต.ปลอด ชูสาย, ส.กาญจนาสน์, รัตนชัย เตสะกุล, เจ็อน ชูสกุล, อ.ประพันธ์ จ. ณ ไพรน้อย” ซึ่งทั้งหมดเขียนงานเป็นร้อยกรองชนิดกลอน 8 เมื่อผลงานพิมพ์ของนักเขียนท้องถิ่นแพร่หลายออกไปสู่ตลาดหนังสือต่อมาก็มีนักเขียนและกวีท้องถิ่นเสนอขายผลงานเข้ามาไม่ขาดสาย

“แต่คุณพ่อซื้อเรื่องยังไง ราคาเท่าไร ผมไม่รู้เลย” คุณนิพนธ์ออกตัว ก่อนจะสรุปว่านักเขียนงานประเภทร้อยกรองเหล่านี้ล้วนเป็นคนใน

ท้องถิ่น ภารกิจของร้านจึงทำเพื่อท้องถิ่นด้วย นอกจากเพื่อธุรกิจแล้ว

“จำนวนพิมพ์ต่อเล่มต่อครั้งอยู่ราว ๆ 3,000 - 5,000 เล่ม ราคาที่ขายต่อเล่มอยู่ระหว่าง 1 - 5 บาท ถ้านักเขียนดัง ๆ ร้านซื้อต้นฉบับมาแพงก็ต้องขายแพง” คุณนิพนธ์กล่าว จากร้านขายหนังสือเล็ก ๆ สินค้าน้อย ๆ ในเริ่มแรก ต่อมาประมาณปี พ.ศ.2520 เป็นต้นมา พ่อของคุณนิพนธ์เห็นว่าควรเปิดร้านสาขาอีกร้าน ประการหนึ่งเพราะการเติบโตของธุรกิจ อีกประการหนึ่งก็เพราะรองรับการเติบโตของลูกค้า ๆ ที่จะได้มีธุรกิจบริหารต่อไปในอนาคต

“พอเปิดร้านใหม่ ร้านเดิมพ่อก็ยกให้พี่ชายคนโตดูแล ช่วงนี้ผมเรียนจบปริญญาที่จากกรุงเทพฯ พอดี เมื่อคุณพ่อเปิดสาขาใหม่ ร้านเดิมก็เป็นของพี่ชายไป ผมเข้ามาเรียนรู้การทำธุรกิจหนังสือจากคุณพ่อก็ช่วงนี้แหละครับ” คุณนิพนธ์กล่าวถึงการเปลี่ยนช่วงธุรกิจ ร้านเดิมตั้งอยู่หน้าตลาดเพียรยินดี ส่วนร้านที่เปิดใหม่คือร้านริมถนนรามศวร์ ห่างจากร้านเดิมไม่ถึงกิโลเมตร

พี่ชายของคุณนิพนธ์ คุณเลิกการต่อจากคุณพ่อได้ไม่นานร้านก็ถูกไฟไหม้ในเหตุการณ์ไฟไหม้ตลาดเพียรยินดีที่เป็นส่วนหนึ่งของประวัติศาสตร์อันน่าเศร้าของเมืองพัทลุงเมื่อ พ.ศ.2518 สูญเสียทรัพย์สินไปจนแทบจะสิ้นเนื้อประดาตัว คุณนิพนธ์เล่าว่า “ร้านเดิมถูกไฟไหม้ครั้งแรก คุณพ่อก็ช่วยกู้ธุรกิจให้ใหม่ แต่หลังจากคุณพ่อเสียชีวิต ร้านของพี่โดนไฟไหม้อีกรอบ คราวนี้พี่ตัดสินใจขายร้าน หันไปทำธุรกิจอื่นจนปัจจุบัน

“เหตุการณ์ไฟไหม้ทำให้ร้านขายหนังสือที่

ตกทอดจากคุณพ่อก็มีแค่ร้านผมร้านเดียว พี่ ๆ น้อง ๆ ทำธุรกิจอื่นกันหมด”

จากยอดขายเรือนหมื่นจนถึง “ไม่ได้ชักบาท”

นับแต่ทศวรรษ 2530 เป็นต้นมา กระทั่งตอนที่คุณนิพนธ์เข้ามาดูแลร้านขายหนังสือเต็มตัวในช่วงปลายทศวรรษเดียวกัน รายได้ที่เคยอยู่ฟูในช่วงเวลา 4-5 ทศวรรษก่อนก็ค่อยซวดเซและลดน้อยถอยลงอย่างต่อเนื่อง

“ตอนนั้นรายได้ของร้านต่อวันลดลงมากจนน่าใจหาย ผมจำได้ว่าปี 2500 – 2510 รายได้เข้าร้านอยู่เรือนหมื่นเกือบทุกวัน แล้วก็ลดลงเรื่อย ๆ จนปีแรกที่ผมดูแลร้านเองรายได้ยังเยอะอยู่ ยังพอใจได้แต่ทั้งหมดคืออดีตที่น่าจดจำเท่านั้น ตอนนี้อยู่เฉพาะสองสามปีมานี้ ผมบอกตรง ๆ เลยว่า บางวันขายไม่ได้สักเล่มก็มี” เขาเล่าปนเสียงหัวเราะขึ้น ๆ พร้อมกับพยายามหาเหตุผลอธิบายถึงความเสื่อมถอยนั้นว่าอาจจะเพราะมีร้านหนังสือเกิดใหม่เยอะ ในส่วนหนังสือเรียน ทางรัฐบาลก็แจกฟรีในระดับพื้นฐาน ปรากฏการณ์นี้อาจทำให้ร้านอุดมพาณิชย์จอยู่ต่อไปอีกไม่ได้

“ผมลืมบอกไปว่า หนังสือเก่าที่เคยขายดีในช่วงแรก พอถึงช่วงปี พ.ศ.2530 กว่า ๆ นักอ่านกลับนิยมซื้อหนังสือเล่มที่นำมาจากกรุงเทพฯ ทำให้ขายหนังสือของนักเขียนท้องถิ่นได้น้อยลงและเหลือเยอะมาก หนังสือที่ขายในร้านที่เห็นอยู่ตอนนี้ล้วนเป็นหนังสือที่เหลือจากเมื่อก่อนทั้งสิ้น” คุณนิพนธ์กล่าว

ร้านอุดมพาณิชย์ (สาขา) จำต้องปรับเปลี่ยนสินค้า เพื่อความอยู่รอดของร้าน คุณนิพนธ์

เล่าว่า จากเดิมที่สินค้าจำพวกอุปกรณ์กีฬา หนังสือเรียน นิราศของคนท้องถิ่นขายดี เมื่อมีร้านขายหนังสือเปิดใหม่ นำหนังสือแปลกแตกต่างและหลากหลายလာกรรมาขาย หนังสือในร้านของเขาก็ขายยากขึ้น นอกจากนั้นร้านที่ขายเฉพาะอุปกรณ์การเรียนก็เปิดขึ้น ร้านอุดมฯ ก็ได้รับผลกระทบอีก ทำให้สินค้าที่มีอยู่ในร้านขายไม่ออก

“อุดมพาณิชย์” ในฐานะ “สำนักหนังสือ ไนภาคใต้”

คุณนิพนธ์กล่าวถึงการบริหารจัดการร้านในแบบของตนว่า ถึงตอนนี้เขาจนปัญญาที่จะจัดการร้าน แม้จะทรงจำถึงอดีตที่รุ่งเรือง มีนักเขียนมากหน้าหลายตาเข้ามา มีผู้ซื้อผู้อ่านเข้ามาเยี่ยมเยียนไม่ขาดสาย แต่เมื่อถึงวันนี้ วรรณกรรมท้องถิ่นกลับกลายเป็นสิ่งที่ล้ำสมัยไปเสียแล้วฐานะของสำนักพิมพ์อุดมพาณิชย์ก็ยอมที่จะกลายเป็นอดีตไปด้วย

“ใจหนึ่งก็ต้องการให้มันกลับมารุ่งเรืองอย่างเก่า แต่ความจริงมันก็คือความจริง ผมเลยเปลี่ยนประเภทหนังสือในร้านมาเน้นขายหนังสือสามแนว หนังสือธรรมะ สองหนังสือมือสอง สามหนังสือเก่า ผมทำธุรกิจแบบสบาย ๆ ไม่รีบไม่แข่งขันกับใคร ทำเพื่อความสุขทางใจ เพราะเห็นว่าเป็นอาชีพที่ตกทอดมาจากคุณพ่อ เรื่องเงินทองผมไม่ขัดสนอยู่แล้ว ร้านเราจึงไม่เน้นกำไร” พูดจบคุณนิพนธ์ก็ยิ้มกว้าง ขณะที่แววตาฉายให้เห็นว่าเจ้าของมันเข้าใจชีวิตดีแค่ไหน ประเภทหนังสือที่ตนเองขาย อาจทำให้คุณนิพนธ์ทำความเข้าใจกับความเสื่อมถอยของโอกาสทางธุรกิจเล็ก ๆ มากขึ้น

เหตุที่คุณนิพนธ์ไม่นำหนังสือใหม่ที่ผลิตในปัจจุบันมาขายในร้านเนื่องจากเห็นว่าหนังสือที่ผลิตในสมัยนี้ มันมีหลายแนวก็จริง ส่วนใหญ่มักจะเล่มหนา ราคาแพง สาระน้อย เมื่อบวกกับนิสัยส่วนตัวที่นิยมของเก่า ชอบทำอะไรตามใจตัวเอง ที่ขายหนังสือธรรมะเหตุผลหนึ่งชอบตนชอบอ่านอยู่แล้ว ส่วนอีกเหตุผลคือไม่ชอบเวลาเดินดูร้านหนังสือในห้างฯ เขาจะเก็บหนังสือธรรมะในมุมอับ บางร้านเป็นเหมือนหนังสือโชว์ ทำให้คนไม่มีโอกาสได้อ่านหนังสือธรรมะ

“ผมเลยคิดทวนกระแส ทำร้านขายหนังสือ

ธรรมะเสียเลย” เขาเล่ากลัวเสียงหัวเราะ

เมื่อคุยเรื่องหนังสือเก่าคุณนิพนธ์ก็มอบหนังสือ “นิราศพระธาตุนคร” ของ ขุนจำเริญ (กำนันหนู) ฉบับที่ ส.กาญจนานันท์ เป็นผู้รวบรวมตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ.2505 ราคาเล่ม 1.50 บาทมาหนึ่งเล่ม เพื่อเป็นของขวัญระลึกถึงร้านและถึงตัวเอง

ในหนังสือเล่มที่ได้รับมานี้ มีกลอนแนะนำร้านอุดมพานิชกิจด้วย เลยยกมาลงไว้ให้อ่าน เพราะกลอนบทนี้สามารถบ่งบอกได้ถึงความเป็น “หัวเรือใหญ่” แห่งวงการหนังสือในพื้นที่ภาคใต้ตอนกลางของพัทลุงในช่วงทศวรรษปี 2490-2520 ได้เป็นอย่างดี

ร้านอุดมพานิชกิจเสนอ
แต่ท่านเอที่รักนักหนังสือ

บริการมากมายให้เลือกซื้อ
โปรดหาหรือเรียกของที่ต้องการ

ปรัชญาสารคดีนวนิยาย
เสนอขายมิตรที่รักสมัครสมาน
ประโลมโลกนักกรรมและตำนาน
ต้อนรับท่านที่อุดหนุนอย่างอุ่นใจ

หนังสือพิมพ์มากมายหลายชนิด
มีเพลินจิตปิยมิตรสยามสมัย
เดลิเมล์งามพริ้มและพิมพ์ไทย
กะดิงทองผ่องวิไลถูกใจแฟน

สยามรัฐชาวกรุงปรับปรุงสวย
ก็พามวยเดอะริงยังสวยแสน

เกียรติศักดิ์ จ.ส.ร. พอใจแฟน
จำให้แม่นร้านอุดมฯ สมใจเคย...

(สุนทรารมย์ ประพันธ์)

หนังสือเก่าที่ร้านอุดมฯ ผลิตเอง และวาง
ขายในร้านตอนนี้ มีเหลือแค่หกเรื่องคือ

(1) **เมืองลิด (ขุนแก้ว) แฮมะเว** ผลงาน
ของสะสมแอด วงศ์สะอาด กับ นายจิ เลี่ยมหมาด
ราคา 5 บาท

(2) **นิราศอีสานคำกลอน** งานประพันธ์
ของ ส.ต.ต. ปลอด ชูสาย ราคา 3 บาท

(3) **นิราศพระธาตุนคร** ของขุนจำเริญ
(ก้านันหนู) ส.กาญจนาศน์ เป็นผู้รวบรวม ราคา
1.50 บาท

(4) **รักที่แสนเศร้า เรื่องนางปฎาจารา**
ของรัตนชัย เตสะกุล ราคา 1.50 บาท

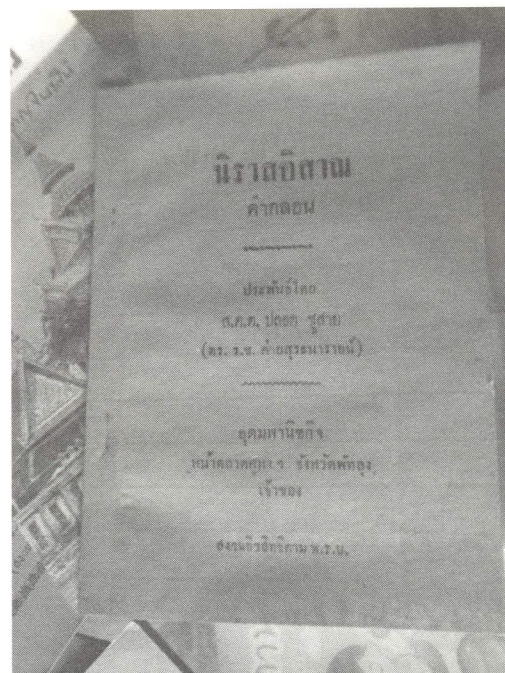
(5) **โลกปฏิสนธิ** เจ็อน ชูสกุล เป็นผู้
ประพันธ์ ราคาเล่มละ 1.50 บาท

(6) **หนุ่มเศร้า - สาวครวญ** เป็นผลงาน
ของ อ.ประพันธ์ จ. ณ ไพรน้อย ราคา 1.50 บาท

ทั้งหมดล้วนขายในราคาตามปกเดิมตั้งแต่
เมื่อ 30-50 ปีก่อนทั้งสิ้น

เรื่องนี้ น่าสงสัยมาก ใครเคยรู้เกี่ยวกับเรื่อง
นี้ อยากรู้ความคิดของคุณนิพนธ์ว่าเป็นอย่างไร
ทั้ง ๆ ที่นักขายหนังสือเก่าจากกรุงเทพฯ รับซื้อ
ไปเพื่อนำไปป็นราคา แต่คุณนิพนธ์กลับยังขาย
เหมือนให้ฟรี

“ตอนนี้ผมอายุ 67 ปีแล้ว ลูกชายทั้งสอง
ก็โตแล้ว ผมจึงไม่คิดหวังอะไรมาก ขออยู่แบบ
สงบ ๆ บ้าง ทุกวันนี้ถือว่าชีวิตมีความสุขที่สุด

ทำงานเท่าที่อยากทำ ได้ใช้ชีวิตอยู่กับสิ่งที่รักที่ชอบ แต่ฉันผิดที่คิดว่าคุ้มค่าแล้วที่ได้เกิดมาเป็นมนุษย์ ส่วนตัวผมนั้นชอบอ่านหนังสือธรรมะของท่านพุทธทาสกับหลวงปู่ปัญญามาก เพราะหนังสือของท่านนี้แหละที่ทำให้ผมคิดและเป็นอย่างทุกวันนี้” คุณนิพนธ์บอกด้วยน้ำเสียงเนิบช้า

นักชายที่ถูกกล่าวขวัญว่า “ประหลาด” แย้มว่าตนไม่ได้ต้องการอะไรมากอีกแล้วในชีวิต เพราะหวังว่าสุดท้ายชีวิตที่มั่นคงนั่นคือชีวิตที่เดินอยู่บนความสุข ซึ่งคือสายทางที่ตนเลือกเอง แม้มันจะเล็กน้อยในสายตาคนอื่นแต่มันยิ่งใหญ่สำหรับเจ้าตัว ทุกวันนี้ไฟฝันหรือความรู้สึกอยากได้อะไรที่มีที่เคยคิดสมัยหนุ่ม ๆ ไม่มีอีกแล้ว ชีวิตนี้ไม่ขอแข่งขันกับใครอีกแล้ว

“ดูสิครับถ้าไม่เชื่อ ร้านผมดูโบราณ สภาพเมื่อหลายสิบปีก่อนเป็นไงตอนนั้นก็ยังคงสภาพเดิม หนังสือเก่าที่เคยขายก็ยังคงขายอยู่ คงไม่ต้องสงสัยแล้วนะครับว่า เหตุใดผมจึงขายหนังสือเก่าในราคาเดิม รีบซื้อเลยครับ เล่มละบาทสองบาทเอง”

คุณนิพนธ์ยืนยันว่าเขามีความสุขเสมอที่เห็นคนจ่ายเงินแคยี่สิบบาทในขณะที่ได้หนังสือกลับไปทั้งสิบยี่สิบเล่ม มันเป็นความสุขที่เห็นคนอื่นเป็นสุข

“มันทำให้เราได้ช่วยเหลือคนอื่น เอื้อเฟื้อต่อเขา ในขณะที่เราก็ออยู่ได้” นักชายผู้แปลกประหลาดทิ้งท้าย

ป๋อ ลอ

